

SULTAN MUIZZEDDİN MUHAMMED DÖNEMİNDE GURLU/GAKHAR MÜNASEBETLERİ

Erkan KORKMAZ*

İsa ERYILMAZ**

Araştırma Makalesi

<https://doi.org/10.47088/utad.1329481>

Özet

Afganistan'ın dağlık kesimlerinde Gur denilen bölgede yaşayan Gurlular ile Kuzey Hindistan'ın Pencap eyaletinin dağlık kesimlerinde yaşayan Gakhar kabilesi, birbirinden çok farklı olsalar ve farklı kökenden gelseler de benzer yanları da bulunan milletlerdir. Yaşadıkları coğrafyaya ve genlerinden gelen niteliklere binaen savaşçı ve mücadelecilerdeki bu iki halk, dönemin süper güçleri Gazneliler ve Selçukluların zayıflaması neticesinde Gur devletinin güçlenmesi ve Hindistan'a doğru genişlemesiyle tarihte bir dönem karşı karşıya gelmişlerdir. Bu iki millet arasındaki en çetin mücadeleler Gurlu Sultanı Muizzeddin Muhammed döneminde gerçekleşmiştir. Bu temas ve mücadele, etkisi günümüze kadar süren neticeler doğurmuştur.

Anahtar Kelimeler: Gur, Gakhar, Muizzeddin Muhammed, Tarain, Lahor.

GHURI/GAKHAR RELATIONS DURING THE REIGN OF SULTAN MUIZZUDDIN MOHAMMED

Abstract

The Guris living in the region called Gur in the mountainous parts of Afghanistan and the Gakhar tribe living in the mountainous parts of the Punjab state of North India are nations that have similar aspects even though they are very different from each other and come from different origins. These two nations, who are warlike and belligerent, due to the geography they live in and the qualities inherited from their genes, for a period in history, came face to face with the strengthening of the Gur state and its expansion towards India, as a result of the weakening of the superpowers of the period, Ghaznavids and Seljuks. The most difficult struggles between these two nations took place during the reign of Muizzuddin Mohammed, the Sultan of Gur. This contact and struggle has produced results whose effects continue to the present day.

Keywords: Guris, Gakhar, Muizzuddin Mohammed, Taraori, Lahore.

Giriş

Batıda Herat, doğuda Kabil ve Kandahar, kuzeyde ise Garcistan denilen yüksek sıradağlarla çevrili bölgeye Gur denilmektedir. Samaniler ve Gaznelilerin ardından devlet kurarak bölgeye egemen olan hanedan ve halk da hüküm

* MA, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, e-posta:braverkan@gmail.com, ORCID: 0009-0004-3691-8056

** Dr. Öğr. Üyesi, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü, e-posta: isaeryilmaz@ahievran.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5938-6003

sürdüğü coğrafyaya binaen Gurlular olarak adlandırılmıştır.¹ Gurluların menşei ise net olarak bilinmemekte olup Farsi, Arap, Kalaç veya Afgan kökenli olduklarına dair rivayetler mevcuttur. Tarih-i Firişte'yi neşreden Briggs, söz konusu eserde herhangi bir ibare olmamasına rağmen Gur ifadesinin yanına Afgan kelimesini eklemek suretiyle Gurluları Afgan olarak nitelendirdi ise de Tabakat-ı Nasiri'yi neşreden Raverty, hiçbir ana kaynakta Afgan ibaresinin geçmediğini belirtmiş ve bu husustaki yanılsamayı ortaya çıkarmıştır.²

İran topraklarına hükmeden ve Gurluların atası kabul edilen Zahhak'ın Arap asıllı olduğu kaynaklarda ifade edilmektedir. Gurluların Araplarda olduğu gibi sürekli kendi içlerinde çatışmaları, onların Arap neslinden geldiğini iddia edenler tarafından delil olarak gösterilmiştir.³ Bunun dışında yaşadıkları coğrafyanın İran'a yakın olması, Pers kökenli olduklarını ya da Perslerle karışmış olmaları ihtimalini düşündürmektedir.⁴ Aynı zamanda Gur bölgesi civarlarına Kalaç göçlerinin de yaşanması ve kaynaklarda zikredilen bazı eski Gur emir isimlerinin, Türkçe ile benzerliği nedeniyle Kalaçlarla akraba oldukları veya onlarla karışmış olduklarını iddia eden araştırmacılar da mevcuttur.⁵

Efsaneye ve mitolojik rivayetlere göre ise Gurluların soyu Nuh peygamberin oğlu Sam'a kadar şecerelendirilmektedir.⁶ Bu soydan gelen Zahhak⁷ adındaki bir hükümdar, İran topraklarında zalim biri olarak tanınırken Gazne ve Zabulistan taraflarında ise çok popülerdi.⁸ Aynı zamanda mitolojiye göre bir Asur tanrısı olan ve 1000 yıl hüküm süren Zahhak, onun yerini alacak olan Feridun tarafından öldürülerek tahttan indirildi. Bunun üzerine Zahhak'ın

¹ E. Ayan, "Gurluların Menşei Meselesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 4, S. 16, 2011, s. 39; S. Cöhce, "Hindistan'da Kurulan Türk Devletleri", *Türkler*, C. 8, Ankara 2002, s. 1199.

² Bkz. Cüzcani-Raverty, *Tabakat-ı Nasiri, A General History of Mohammadan Dynasties of Asia I*, (nşr., H. G. Raverty), Calcutta 1864, s. 442.

³ I. H. Sıddıqui, "Gurlular", *İ.A.*, C. 14, İstanbul 1996, s. 207.

⁴ W. Haig, *The Cambridge History of India: Turks and Afghans III*, Uni. Press, London 1928, s. 38.

⁵ Bengal'i fetheden Gazi Melik'in kaynaklarda Gur ve Girmsir'deki Kalaçlardan olduğu ifade edilmektedir. Ayrıca Halife Harun Reşid'i ziyaret eden Gur emiri Benci'nin babasının adı Naharan, onun babasının adı Vermiş, onun babasının adı da Vermişan olduğu kaynaklarda zikredilmektedir. Vermiş adı, farklı hareke ile Vurmuş ya da Varmış olarak kabul edilse bile Türkçe olduğu açıktır. Bkz. Y. H. Bayur, *Hindistan Tarihi I*, T. T. K. Yay., Ankara 1987, s. 249-250.

⁶ M. A. Ahmed, *Political History and Institutions of the Early Turkish Empire of Delhi*, Lahore 1949, s. 72.

⁷ Zahhak'ın soyu Nuh a.s. 'a dayandırılmakta olup incelendiğinde aynı soyda bir değil birkaç tane Zahhak adında şahıs olduğu anlaşılmaktadır. Zahhak'la mücadele eden ve onu mağlup eden Feridun'un, Nuh a.s. veya İbrahim a.s. zamanında yaşamış olan Zülkarneyn olduğunu ileri süren kaynaklar, buna mukabil Zahhak'ı da Nemrut veya zamanında bütün dünyaya hâkim olmuş zalim bir hükümdar olarak nitelendirmişlerdir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Ayan, s. 40-41.

⁸ K. A. Nizami, "Foundation of The Delhi Sultanat", *A Comprehensive History of India V*, (nşr., M. Habib-K. A. Nizami), New Delhi 1970, s. 145.

çocukları Gur dağına sığınarak bölgeye yerleştiler ve burada kök saldılar. Bunların neslinden ise Şansab adında bir emir çıktı ve Şansab, Hz. Ali zamanında Müslümanlığı benimsedi. Onun neslinden olan Emir Benci'nin ise Halife Harun Reşid zamanında yaşadığı ve Gurlu kabileleri arasında yaşanan bir ihtilaf nedeniyle Halifeyi ziyaret ederek Gur emirliğini Halife Harun Reşid'e tasdik ettirdiği ifade edilmektedir. Muizzeddin Muhammed de Şansab ve Emir Benci neslinden gelmekte olup bu soy, "Şansabani" olarak adlandırılmaktadır.⁹

Gurluların Müslüman olmadan önce hangi dine mensup oldukları kesin olarak bilinmemekte olup yakın coğrafyada Budizmin egemen olması, Gur bölgesinde de bu dinin hâkim olabileceğini düşündürmektedir. Nitekim İslamiyetten sonra da Gurluların tamamının Müslüman olmadığı veya zamanla itikadlarının Budizmden etkilendiği anlaşılmaktadır. Özellikle İslam ile Budizm arasında köprü niteliğindeki Kerrami¹⁰ mezhebinin Gur bölgesinde kök saldığı kaynaklarda ifade edilmektedir. Gazneli Mesud'un Gur seferi sırasında Gurluların bir kısmını puta tapar bulması da bu durumu kanıtlar niteliktedir.¹¹

Gakharlar ise Kuzey Hindistan'da Pencap Alpleri de denilen dağlık bölgelerde yaşayan, genelde ziraatle uğraşan savaşçı bir kavimdir. Gakharların menşei ve Pencab'a nereden geldikleri bugün de bilinmemekte olup aynı bölgede yaşayan Racputlardan ırk olarak farklı kökenden geldikleri ve Jat'larla akraba oldukları düşünülmektedir. Gakharlar kendi inanışlarına göre İsfahan'dan göç ettiklerini ve Pers kökeninden olduklarını iddia etseler de bugün bu düşünce gerçeklikle bağdaştırılmadığından kabul görmemektedir. Bazı araştırmacılar Gakharların Kuşan soyundan geldiklerini savunurlar. Bu iddia Kuşanların dağıldığı coğrafyaya bakıldığında nispeten daha uygun düşmektedir.¹²

⁹ J. Briggs, *History of The Rise of The Mohemadan Power in India I* (Translated from The Original Persian of Mahomed Kasım Ferishta), London 1829, s. 90.

¹⁰ Sicistan'da zulüm gören yerli halktan Muhammed bin Karam adlı birinin dini propagandasıyla yayılan bu sapkın mezhep, Allah'ın makamına Buda'yı yerleştirip ona cismani bir beden isnat ediyor ve müridleri de bu bedene tapıyordu. Zamanla Nişabur, Garcistan ve Bamyan'da yayılan bu mezhep, Alaeddin Cihansuz zamanında Gur bölgesinde etkinliğini kaybetti. Bkz. Nizami, s. 149 vd. Başlangıçta Sultan Gıyaseddin ve Şihabuddin Muhammed kardeşler de Kerrami mezhebine tabii idiler. Daha sonra Sultan Gıyaseddin Şafii mezhebine, Şihabuddin Muhammed de Hanefi mezhebine girdi. Bu farkın, hükmettikleri coğrafyadaki halkın çoğunluğunun mezhebini kabul etmelerinden ileri geldiği düşünülmektedir. Ayrıca iki kardeş arasındaki mezhep farkı aralarında herhangi bir fikir ayrılığına sebebiyet vermemiştir. Bu hususta bkz. Sıddıqui, "Gurlular", s. 210.

¹¹ Nizami, s. 148-149.

¹² Cüzcani-Raverty, *Tabakat-ı Nasiri*, s. 453; A. S. Bazmee Ansari, "Gekher", *İ.A.*, C. 13, İstanbul 1996, s. 551.

Gakharlar, bölgede İslamın yayılmasından önce Sevalik Tepeleri eteklerinde yaşayan barbar bir kavimdi. Hiçbir dine ve ahlaki değere sahip değillerdi ve Müslümanlara da büyük zulümleri dokunmuştu. Kız çocuklarını öldürme geleneğine sahiptiler. Bir kız çocuğu doğduğunda babası onu satar ya da öldürürdü. Bu nedenle Gakharlarda erkek nüfusu kadın nüfusundan daha fazlaydı.¹³

Gakharlarla Müslüman Türklerin ilk karşılaşmasının Sebüktegin dönemine rastladığı düşünülmektedir. 988 yılında Sebüktegin yönetimindeki Gazne ordusuna karşı, bu sırada Pencap hâkimi olan Jaipal'ın tertiplelediği Hindu koalisyona Gakhar kabilesinin de katıldığı kaynaklarda ifade edilmektedir.¹⁴ 1008-1009 yıllarında Gazneli Mahmud'a karşı bu sefer Anandpal liderliğindeki Racput ordusuna katılan Gakharlar, 30.000 askeriyle Gazneli ordusuna karşı taarruza geçerek Gaznelileri güç bir duruma düşürmüş, buna mukabil Sultan Mahmud savaşı kazanmayı başarmıştı.¹⁵

1. Şihabuddin Muhammed Öncesi Dönemde Gurlular

Gur, dağlık bir bölge olmasına rağmen verimli meyve bahçeleriyle ünlüydü. Aynı zamanda bölgedeki dağlarda bol miktarda demir madeni mevcuttu. Bu durum, Gur halkının demiri işlemede uzmanlaşmasına yol açtı ve silah, silah teçhizatı, zırh vb. ürünler ihraç etmelerini sağladı. Ayrıca bölge halkı at yetiştiriciliğinde de uzmandı. Bölgenin müstahkem ve korunaklı yapısı, ele geçirilmesini imkânsız kıldığından dışardan gelebilecek kültürel etkilere karşı da kapalı kalmasına neden olmuştur.¹⁶ Çevre ile olan ticari ilişkiler ise köle ticareti vasıtası ile kurulmaktaydı. Bölge halkının sık sık kervanlara baskın düzenlemesi ve ele geçirdiklerini Herat ve Sistan'ın köle pazarlarında satışa çıkarması, sık karşılaşılan bir durum idi.¹⁷

¹³ S. M. Latif, *History of The Panjab from The Remotest Antiquity to The Present Time*, Calcutta 1891, s. 94. Kız çocuklarının doğduktan hemen sonra öldürülmesi neticesinde erkek nüfusu kadın nüfusunu geçtiği için Gakharlarda kadınlar birden fazla erkekle evlenebiliyorlardı. Kadın, kocalarından biri tarafından ziyaret edildiğinde kapıya bir işaret bırakıyordu. Bu işaret kaldırılana kadar diğer eş kadını ziyaret edemiyordu. Bkz. Briggs, s. 104.

¹⁴ J. M. Wikeley, *Punjabi Musalmans*, Calcutta 1915, s. 15.

¹⁵ Latif, s. 82; Bayur, s. 147. Bu savaşta günün sıcağına ve Sultan Mahmud'un ihtiyatlılığına rağmen başları, ayakları çıplak ve ilginç şekilde silahlanmış, sayıları 30.000 civarında olan Gakhar savaşçıları, öfkeyle her iki kanattaki hendekleri aşip göz açıp kapayıncaya kadar 3000-5000 arasındaki süvariye atları ile birlikte katletti. Bkz. H. Beveridge, *A Comprehensive History of India I*, London 1862, s. 56.

¹⁶ Buna misal olarak; bölgeye 1020 senesinde sefer düzenleyen Gazneli Mahmud, tercümanları vasıtası ile Gurlularla anlaşamayınca yerel tercümanlar kullanmak zorunda kaldı. Bkz. Nizami, s. 143-144.

¹⁷ Nizami, s. 143-144.

Gur bölgesinin dağlık coğrafyası tek merkezden idare edilmesine imkân vermediğinden bölge uzun bir müddet derebeylik şeklinde hüküm süren emirler tarafından idare edilmiştir. Bu emirlerden İzzeddin Hüseyin, 11. Yüzyılda ilk kez bütün Gur bölgesini idaresi altına aldı. İzzeddin Hüseyin döneminde Gurluların, Selçuklu ve Gazneli devletleriyle ilişki kurduğu ve komşu devletlerin üstünlüğünü kabul eden bir politika yürüttüğu görülmektedir.¹⁸

Gur bölgesine Samani devletinin Gazne Emiri olan Sebüktegin döneminde seferler düzenlendiği bilinmektedir. Devamında ise Gazneli Mahmud'un Hindistan seferine çıktığı sırada Gurluların, Gazneli kervanlarına saldırıp halka zulmetmesi nedeniyle Sultan Mahmud, bölgeye cezalandırma seferine çıktı ve Gurluları mağlup etti. Gazneli Mahmud, Gurlulara üstünlüğünü kabul ettirdi ise de tamamen itaat altına alınmaları oğlu Mesud döneminde gerçekleşmiştir. Gerçek manada Gur bölgesine hâkim olan ilk hükümdar Gazneli Mesud olmuştur.¹⁹

Zamanla Selçukluların Gazneli devletine galip gelmesiyle Gurlular da Selçuklu üstünlüğünü kabul etmek durumunda kaldı. İzzeddin Hüseyin döneminde Gurlular, Selçuklulara zırh, miğfer gibi savaş aletleri göndererek tabiiyetlerini bildirdiler.²⁰ İzzeddin Hüseyin'in ölümünden sonra ise Gur devleti yedi oğlu arasında pay edildi. Bunlardan Kutbeddin Muhammed, daha sonra devletin başkenti olacak Firuzkuh kalesini inşa ettirdi ve idaresini eline aldı. Daha sonra kardeşler arasında çıkan anlaşmazlık üzerine Kutbeddin Muhammed, Gazne'ye Sultan Behram Şah'ın yanına iltica etti. Burada kendisine saygın bir konum edinen Kutbeddin Muhammed, bir süre sonra kendisini kıskanan Behram Şah'ın bir veziri tarafından iftiraya uğradı ve Behram Şah'ın vakaya dair herhangi bir tahkikat yaptırmadan verdiği talimat üzerine 1146 yılında öldürüldü. Bu durumun Gur'da duyulması ile de iki hanedan arasında kan davası girmiş oldu.²¹

Gurlu liderlerinden ilk olarak Seyfeddin Suri kardeşinin intikamını almak için Gazne'ye yürüdü. Seyfeddin Suri'nin Gazne'ye girmesi üzerine mağlup olarak Lahor'a çekilen Behram Şah, daha sonra kış şartlarının ağırlaşmasıyla Gur ile iletişimi kesilen Seyfeddin Suri üzerine ani bir baskın gerçekleştirdi ve tekrar Gazne'yi ele geçirdi. Mağlup olan Seyfeddin Suri, aşığılanarak öldürüldü.²² Bunun üzerine Seyfeddin Suri'nin Gazne'de yerine vekil bıraktığı kardeşi

¹⁸ Sıddıqui, "Gurlular", s. 210.

¹⁹ V. Öntürk, "Gurlular Tarihinin Kaynakları", *Hindistan'da Kurulan Türk-İslam Devletlerinin Tarihi Kaynakları*, (nşr., C. Oruç), İstanbul 2022, s. 85-86; E. Merçil, *Gazneliler Devleti Tarihi*, T. T. K. Basımevi, Ankara 1989, s. 45.

²⁰ Öntürk, "Gurlular Tarihinin Kaynakları", s. 87.

²¹ Öntürk, "Gurlular Tarihinin Kaynakları", s. 87.

²² Ahmed, s. 73; Merçil, s. 90.

Bahaeddin Sam Gazne'ye sefere çıktı. Bahaeddin Sam'ın da yolda hastalıktan vefat etmesi üzerine kardeşi Alaeddin Hüseyin, Gurlu devletinin başına geçti. Önceki Gurlu liderleri gibi Gazne'ye sefere çıkan Alaeddin Hüseyin, Behram Şah'ı mağlup etti ve ardından Gazne'yi yedi gün boyunca yağma ve talan ettirdi. Gazne şehrinde yaşanan katliam üzerine bu Gurlu Sultanı, "Alaeddin Cihansuz" olarak anılmaya başlandı.²³ Kendisine "Sultan'ul Muazzam" unvanını veren Alaeddin Cihansuz, Selçuklu hâkimiyetinde bulunan Horasan topraklarına saldırma cüretini gösterince iki devlet arasında savaş kaçınılmaz oldu. 1152 yılında Herat civarlarında yaşanan savaşı, Sultan Sencer kazandı. Alaeddin Cihansuz'un ordusundaki 6000 kadar Oğuz, Kalaç ve diğer Türk boylarından askerlerin savaş başlayınca Selçuklu tarafına geçmesi de savaşın neticesini etkilemiştir. Savaş sonunda Alaeddin Cihansuz da Selçuklularca ele geçirilen esirler arasındaydı. Yaklaşık sekiz ay esaret altında kalan Alaeddin Cihansuz, daha sonra affedildi ve ülkesine dönmesine müsaade edildi.²⁴

Selçuklu devletinin Oğuz darbeleriyle dağılmasından sonra Gazneli devleti de eski gücünü kaybetmişti ve Kuzey Hindistan topraklarında varlığını sürdürmekteydi. Bu durum, rakipsiz kalan Gurlu devletinin bağımsızlığını kazanmasına ve bölgesinde gittikçe güçlenmesine yol açtı. Alaeddin Cihansuz'un ölümünden sonra yerine oğlu Seyfeddin Muhammed geçti. Alaeddin Cihansuz döneminde hapsedilen Bahaeddin ve Muhammed Sam kardeşler bu dönemde serbest bırakıldı. Bu dönem Bahaeddin Sam Firuzkuh'ta, Muhammed Sam ise Bamyan'da bulunmaktaydı. Seyfeddin Muhammed'in Oğuzlar üzerine düzenlediği sefer sırasında öldürülmesi nedeniyle bu iki kardeş, Gur devletinin idaresini ellerine aldılar. Bahaeddin Sam, 1162 yılında "Gıyaseddin" unvanını aldı ve Gurlu tahtına oturdu. Kardeşi Muhammed'i de yanına alan Sultan Gıyaseddin ve Muizzeddin Muhammed idaresinde Gurlu devleti en güçlü dönemini yaşayacaktır.²⁵

1.1. Gurluların Fetih Hareketleri

1162-1163 yıllarında Gurlu ordusunun Merv civarlarında Oğuzlara mağlup olması üzerine Gazne ve Kabil, Oğuzlar'ın eline geçmişti. Sultan Gıyaseddin, kardeşi Muizzeddin'i ilk olarak Tekinabad Valisi olarak atadı. Daha sonra da onu Gazne'nin fethi için görevlendirdi. Muizzeddin Muhammed 1173 yılında Gazne'yi ele geçirdi ve Sultan Gıyaseddin tarafından buranın idaresi kendisine bırakıldı. 1175 yılında da Herat fethedildi böylece Gurlular, Horasan

²³ I. H. Siddiqui, "Alaeddin Cihansuz", *İ.A.*, C. 7, İstanbul 1993, s. 544.

²⁴ Bayur, s. 253; Öntürk, "Gurlular Tarihinin Kaynakları", s. 88-89.

²⁵ Ahmed, s. 74; Merçil, s. 91; Öntürk, "Gurlular Tarihinin Kaynakları" s. 89. Bahaeddin Sam Gur tahtına çıkınca Gıyaseddin unvanını aldı ve kardeşi Şihabuddin Muhammed de Muizzeddin Muhammed olarak anılmaya başlandı. Bkz. H. M. Elliot- J. Dowson, *The History of India As Told By Its Own Historians: The Muhammadan Period II*, London 1869, s. 484.

hâkimiyeti için Harezmşahlara rakip oldular. Bundan sonra yönünü Hindistan topraklarına çeviren Muizzeddin Muhammed, Gazneli Mahmud'un ölümünden sonra Karmatilerin kontrolüne girmiş olan Multan'a yürüdü. Multan'ı Karmatilerden alan Muizzeddin, kısa bir süre sonra da Uç şehrini ele geçirdi.²⁶

Muizzeddin Muhammed daha önce Gazneli Mahmud'un yaptığı gibi Gücerat'ı fethederek Güney Hindistan'ın zenginliklerine ulaşmayı amaçladı. Nehravala üzerine yürüyen Gurlu ordusu, Ebu dağı geçtikten sonra bitkin düştü. Buranın Raisi, içinde fillerin de bulunduğu güçlü bir orduya sahipti. Yorgun düşen ve iase sıkıntısı yaşan Gurlu ordusu ile Hinduların ilk karşılaşmasını Hindular, ezici bir üstünlükle kazandı. Muizzeddin, geriye kalan askerleriyle Gücerat'tan güçlkle geri çekilebildi.²⁷ Bu yenilgiden ders çıkaran Muizzeddin, Hindistan'ın fethi için stratejisini değiştirdi ve 1179-1180 yıllarında Gaznelilerin elinde bulunan Peşaver'e yürüdü. Bu sırada Gazne devletinin hükümdarı Hüsrev Melik, güçsüz bir durumdaydı ve Pencab'ın dağlık kesimlerinde yaşayan Gakhar oymağıyla ittifak halinde idi.²⁸

1.2. Gazneli-Gakhar İttifakı ve Gazneliler Devletinin Yıkılışı

1179-1180 yıllarında Muizzeddin Muhammed, Peşaver'i ele geçirdi. Birkaç yıl içinde de Gazneli devletinin başkenti Lahor'a ilerleyince Hüsrev Melik barış istedi ve barışı sağlamak için oğlu Melikşah ile birlikte bir fili Muizzeddin'e hediye olarak gönderdi. Bunun üzerine Sind'de yuvalanmış olan Karmatilerin üzerine yönelen Muizzeddin Muhammed, deniz kıyısındaki Dival şehrini ele geçirdi ve buradan yüklü miktarda ganimet elde etti.²⁹

Gazneli devletinin son hükümdarı Hüsrev Melik, bölgesinde bir denge unsuru olarak Gakharlarla ittifak kurmuştu. Gakharlar da bu ittifak sayesinde bağlı buldukları Cammu Racasına artık vergi ödemiyorlardı. Kaynaklarda zikredildiğine göre Cammu Racası Chakr Div, Muizzeddin Muhammed'e kardeşini elçi olarak yolladı ve Lahor'a ilerlemesini, stratejik konumdaki Sialkot'u ele geçirerek Gakharları baskı altına almasını teklif etti. Bu teklif üzerine Muizzeddin Muhammed 1184 yılında Lahor'a girdi. Hüsrev Melik Gurlu ordusuna mukavemet gösteremedi ve kalesine kapandı. Gaznelilerin direnmesi ve kaleyi savunması üzerine Muizzeddin Muhammed, kaleyi kolayca ele

²⁶ M. Tanrıverdi, "Delhi Türk Sultanlığı Dönemi'nde Multan", (Basılmamış Doktora Tezi), Tokat 2019, s. 10. Uç kalesini kolayca fethedemeyeceğini anlayan Sultan Muizzeddin, racanın hanımına gizlice mektup gönderdi ve racayı teslim etmesi halinde kendisi ile evleneceğini bildirdi. Kadın, Sultan Muizzeddin'e artık yaşlandığını, evlilik çağında bir kızı bulunduğunu, kızı ile evlenmesi halinde kaleyi teslim edeceği haberini gönderdi. Sultan'ın bu teklifi kabul etmesi üzerine kadın, racayı zehirleyerek öldürdü ve kaleyi teslim etti. Bkz. Haig, s. 38.

²⁷ Haig, s. 39; Nizami, s. 157; Briggs, s. 95.

²⁸ Bayur, s. 258; Beveridge, s. 69.

²⁹ Ahmed, s. 76-77; Beveridge, s. 69; Haig, s. 39.

geçiremeyeceğini anlayınca şehri yakıp yıktı. Gazne'ye dönüşünden evvel de Sialkot'a asker yollayarak burayı hâkimiyeti altına aldı.³⁰ Gurlular, Sialkot kalesini tahkim ederek üs haline getirdiler. Gurluların Lahor'a bu denli yakın olmasını saltanatı için tehdit gören Hüsrev Melik, Muizzeddin Muhammed'in Gazne'ye dönüşünden sonra ittifak halinde olduğu Gakharlarla birlikte Sialkot'u muhasara etti. Direnen Gurlu garnizonuna dış geçiremeyen Hüsrev Melik ve Gakhar ordusu geri çekilmek durumunda kaldı.³¹

1186 yılında Muizzeddin Muhammed, yeniden Lahor önlerine geldi. İki taraf arasındaki müzakerelerden sonra Hüsrev Melik artık Gurlulara mukavemet edemeyeceğini anladığından şehri Muizzeddin Muhammed'e teslim etmeye razı oldu. Hüsrev Melik tutuklanarak Garcistan'da bir kaleye hapsedildi. Bir süre sonra da öldürüldü 1192.³²

Lahor'un Gurlularca fethedilmesiyle Gazneli devleti tarihe karışırken Gurlu devleti Dival'den Sialkot'a, Peşaverden Lahor'a kadar olan toprakların hâkimiyetini eline geçirdi. Böylece Racputlarla yapılan Tarain savaşları öncesinde Muizzeddin Muhammed, Pencap ve Sind'deki hâkimiyetini pekiştirmiş oldu.³³

2. Muizzeddin Muhammed'in Hindistan'daki Fetih Hareketleri

2.1. Taberhinde'nin Fethi

Lahor'a, Multan Valisi Ali Kirmaniyi atayan Muizzeddin Muhammed'in bir sonraki hedefi Müslüman tarihçilerin Taberhinde dedikleri Bhatiya kalesiydi. Taberhinde, Lahor'un güneyinde stratejik bir konumda bulunmaktaydı. Ayrıca Ecmir ve Dehli hâkimi olan Rai Pithora'nın ülkesinin sınırları içerisindeydi. Taberhinde'ye yürüyen ve burayı kolaylıkla zapt eden Muizzeddin Muhammed, Gazne'ye dönmek üzere harekete geçtiği sırada Ray Pithora'nın ordusu ile yaklaştığı haberini aldı. Bunun üzerine Racput ordusunu karşılamak için Tarain'e ilerledi. Rai Pithora Gurluların niyetini anlamış, egemenliğinin tehlikede olduğunu hissetmişti. Bu nedenle çevresindeki racaların da desteğiyle büyük bir ordu tertipledi ve Muizzeddin Muhammed'in ele geçirdiği Taberhinde'ye doğru harekete geçti. İki ordu Sarsavati nehri kıyısında karşılaştı.³⁴

³⁰ Cüzcani-Raverty, *Tabakat-ı Nasiri*, s. 453-454; Haig, s. 39.

³¹ Sialkot muhasarası sırasında Cammu Racasının Muizzeddin'in garnizonuna yardım ettiği hakkında bkz. Cüzcani-Raverty, *Tabakat-ı Nasiri*, s. 454; I. A. Khan, *Historical Dictionary of Medieval India*, London 2008, s. 90.

³² Beveridge, s. 69.

³³ Nizami, s. 158.

³⁴ Haig, s. 40; Nizami, s. 159; Briggs, s. 96.

2.2. Tarain Savaşları

I. Tarain Savaşı

Racput koalisyonundan oluşan ordu, 200.000 atlı ve 3000 filden müteşekkildi. Tarain'de karşılaşan iki ordu arasında çarpışmalar devam ederken Gurlu ordusunun sağ ve sol kanadındaki Gurlu ve Kalaç askerleri yenilerek geri çekildiler. Bunun üzerine danışmanları Muizzeddin Muhammed'e durumun güçlüğü nedeniyle Lahor'a dönülmesini salık verdiler. Geri çekilmeyi reddeden Muizzeddin ve beraberindeki sadık askerleri, Racput ordusunun merkezine taarruz etti. Bu sırada Racput ordusuna epey zayıat verildi ise de bir süre sonra Muizzeddin Muhammed bir ok ile yaralandı. Onu savaş alanından bir Kalaç askeri kurtarıp çıkardı.³⁵ Böylece Gurlu ordusu mağlup olarak Lahor'a çekildi. Taberhinde kalesi ise Ziyaeddin Tulak idaresinde Racput ordusuna karşı 13 ay direndi. Yardım gelmemesi üzerine Ziyaeddin Tulak, kaleyi teslim etmek durumunda kaldı.³⁶

II. Tarain Savaşı

Muizzeddin Muhammed, I. Tarain savaşında firar eden Horasan emirlerini şiddetli bir şekilde cezalandırdı ve bir yıllık bir hazırlıktan sonra Gazne'den yola çıktı.³⁷ Önce Taberhinde'yi geri alan ve sonra da Rai Pithora'ya bir elçi gönderen Muizzeddin, ondan Müslüman olmasını talep etti. Rai'nin bu talebe sert bir cevap verdiği kaynaklarda zikredilmektedir. Bunun üzerine Muizzeddin Muhammed, 1192 yılında bir yıl önce mağlup olduğu yere ulaştı ve çadırını kurdu. Gurlu ordusunda Türk komutanlar Aybeg, Kabaca ve Yıldız da bulunmaktaydı. Gurlu-Türk ordusunun mevcudunun 120.000'i bulunduğu rivayet

³⁵ İlk saldırıda ordusunun sağ ve sol kanatlarını kaybeden Muizzeddin Muhammed'e, kendi güvenliğini sağlaması yönünde tavsiyede bulunan haberciyi Sultan öfkeyle yere serdi ve adamlarıyla Racput ordusunun merkezinde bulunan Rai Pithora'nın üzerine taarruz etti. Racanın erkek kardeşi ile karşılaşan ve onu yaralayan Sultan, fil üzerinden atılan bir ok ya da mızrağın sol kolunu delip geçmesiyle ağır şekilde yaralandı. Cüzcani-Raverty, *Tabakat-ı Nasiri*, s. 460; S. Lane-Poole, *Medieval India under Mohammedan Rule (712-1764)*, London 1903, s. 51.

³⁶ Cüzcani-Raverty, *Tabakat-ı Nasiri*, s. 464; S. Chandra, *History of Medieval India (800-1700)*, Hyderabad 2007, s. 84.

³⁷ A. B. Pandey, *Early Medieval India*, Allahabad 1960, s. 43. Muizzeddin Muhammed Gazne'ye dönünce Gurlu, Kalaç ve Horasan emirlerinin boyunlarına arpa dolu çuvalar geçirdi ve şehirde dolaştırdı. Yemeleri yönünde verilen komuta uymayanlar başları kesilerek öldürüldüler. Geniş malumat için bkz. Nizami, s. 161. Gözden düşen emirlerden hapse atılan ve yeniden onurlarını kazanmak isteyenler, II. Tarain savaşı öncesinde affedildiler ve bunların hepsi orduya katıldığından kendilerine rütbe verilerek itibarları iade edildi. Bkz. Briggs, s. 98.

edilmektedir. Racput koalisyonundan oluşan Hindu ordusu ise 300.000 asker civarındaydı, 150 Racput prensi ve binlerce filden oluşmaktaydı.³⁸

Rai Pithora, Muizzeddin Muhammed'e bir elçi vasıtasıyla kibirli bir mektup gönderdi ve geri çekilmesi halinde gitmesine izin vereceğini bildirdi. Muizzeddin Muhammed de Rai Pithora'yı şaşırtmak amacıyla politik bir cevap verdi ve cevabını Sultan Gıyaseddin'le görüştüktan sonra iletebileceğini söyledi. Gurluların geri ekileceği söylentisinin yayılması üzerine Hinduların geceyi şenlik içinde geçirdikleri rivayet edilmektedir.³⁹ Gece boyu savaşa hazırlanan Muizzeddin Muhammed ise ertesi sabah atlı okçularına ansızın saldırı emrini verdi. Racputlar, ansızın gerçekleşen bu taarruz sonrası afallasa da bir şekilde silahlarını alarak mevzilenebildiler. Muizzeddin Muhammed ordusunu 10.000'er kişilik gruplara ayırmıştı. Bu gruplar sırasıyla Racput ordusuna taarruz ediyor, ardından da geri çekiliyorlardı. Bu şekilde Racputlar epey yıpratıldı. Sonunda Sarsavati nehrini geçerek 12.000 kişilik atlı ordusunun başında hücum kalkan Muizzeddin Muhammed, Hinduları bozmaya muvaffak oldu. Dehli Kralı ile birlikte onlarca prens sahada öldürüldü. Racput ordusunun kaybının 100.000'i bulunduğu rivayet edilmektedir. Rai Pithora ise sağ yakalandı ve idam edildi.⁴⁰

II. Tarain savaşından sonra Gakharların yaşadığı Sevalik Tepeleri ile Hansi, Sarsauti, Samane ve Khuram, Gurluların eline geçti. Savaşta büyük yararlılık gösteren Muizzeddin'in Türk gulamı Aybeg'e, Khuram'ın idaresi verildi. Ecmir'e ilerleyen Muizzeddin Muhammed, buranın idaresini kendisine bağlı kalmak ve vergi ödemek koşuluyla Rai Pithora'nın oğluna bıraktı.⁴¹

³⁸ Yahya b. Ahmed b. Abdullah Sirhindi, *The Tarikh-i Mubarakshahi*, (nşr., K. K. Basu), Baroda 1932, s. 10; I. Prasad, *History of Medieval India*, Allahabad 1933, s. 148-149; İ. Eryılmaz, "Hindistan'da Racputlar", (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat 2011, s. 71.

³⁹ Rai Pithora, savaş öncesi Muizzeddin Muhammed'e gönderdiği mektupta: "Askerlerimizin yiğitliğine yabancı olmadığınızı biliyoruz ve sayımızın gün geçtikçe arttığına ve sayıca büyük üstünlüğümüze gözler tanıklık etmekte. Kendi varlığına acımıyorsan hala hayatta olmanın bir mutluluk olduğunu düşünen birliklerinize acıyın. Acele bir şekilde tövbe edip geri çekilersen, biz de gitmene izin vereceğiz. Ama eğer kötü kaderinde ısrarcı olursan, saflarını yaracak yüzlerce fillerimizle kana susamış askerlerimiz ve atlarımızla sabahın erken saatlerinde senin kişisel hırsınla yıkıma uğrattığın ordunu ezmek için tanrılarımıza yemin ettik". Muizzeddin Muhammed bu mektuba şu cevabı verdi: "Ben general olduğum kardeşimin emriyle buraya geldim. Onun emri olmadan geri çekilemem. Mühlet verdiğiniz için kardeşime birini gönderdim ve ondan Multan, Sind ve Taberhinde bizde, geri kalan topraklar sizde kalmak koşuluyla anlaşmak için izin aldım". Ayrıntılı bilgi için bkz. Briggs, s. 99; V. Öntürk, "Gurlular Devletinin Siyasi Tarihi", (Doktora Tezi), Van 2020, s. 165-166.

⁴⁰ I. Prasad, *A Short History of Muslim Rule in India (From The Conquest of Islam to The Death of Aurangzeb)*, Allahabad 1931, s. 68; J. L. Mehta, *Advanced Study in The History of Medieval India*, Chandigarh 1979, s. 79; Eryılmaz, s. 72-73.

⁴¹ P. Jackson, *The Delhi Sultanate A Political and Military History*, Cambridge 1999, s. 10; Pandey, s. 45.

Tarain savaşları sonunda Hindistan kapıları Gurlulara açılmış oldu. Bundan sonra Muizzeddin'in Türk gulamları vasıtasıyla fetihler devam etti. Nitekim bu gulamların en ünlüsü Aybeg, 1193 yılında Dehli'yi ele geçirdi. Racputların lideri konumundaki Çavhan oymağı için ise Tarain savaşı neticesi itibari ile Hindistan hâkimiyetlerine indirilmiş büyük bir darbe olmuştur.⁴²

3. Gurluların Andhund Yenilgisi ve Gakharların İsyanı

Harezmşahlar ile Horasan hâkimiyeti için rekabet eden Gurlu hükümdarı Gıyaseddin ve kardeşi Muizzeddin, 1200 yılında Harezm hükümdarı Tekiş'in ölümü üzerine Horasan'a ordu sevk ettiler ve bu ordu Nişabur'u ele geçirdi. 1201 yılında ise Harezm orduları Nişabur'u geri almaya muvaffak oldu. 1203 yılında Sultan Gıyaseddin'in ölümü üzerine Muizzeddin Muhammed, Gazne'ye döndü ve Gur tahtına oturdu. Bu sırada Herat'a yürüyen Alaeddin Muhammed Harezmşah, Herat'ı ele geçirdi. Merv ve Nişabur'dan sonra Herat'ın da kaybedilmesi üzerine Muizzeddin Muhammed, 1204 yılında içinde fillerin de bulunduğu büyük bir ordu ile iki devlet arasındaki mücadeleyi sona erdirmek için Harezm şehrine yürüdü. Ceyhun nehrini türlü güçlüklerle aşan Gurlu ordusu, Harezm şehrine vardığında Alaeddin Muhammed ordusu ile çoktan bölgeye ulaşmış ve mevzilenmişti. Halkı Gurlulara karşı örgütleyen Alaeddin Muhammed, daha avantajlı konumda idi. Gurlu ordusu ise sayıca üstün olmasına rağmen yaşanan savaşta kesin bir netice elde edilemedi.⁴³ Harezmşahlara çevreden yardımların da ulaşmasıyla geri çekilmeye karar veren Muizzeddin Muhammed, Belh şehrine ulaştığında Gurlu ordusunu takip eden Harezm ordusu da Hezaresb denilen mevkide Gurlu ordusuna yetişti ve yaşanan savaşta Harezmşahlar kazandı. Harezmşahlar elde ettikleri ganimetlerle yetinip geri çekilirken Gurlu ordusu Andhund şehrine ulaştığında bu sefer Harezmşahlara desteğe gelen Karahitayların taarruzuna maruz kaldı. Yaşanan çarpışmada adamlarının çoğunu ve bütün ağırlıklarını kaybeden Muizzeddin Muhammed, beraberindeki az sayıda kişiyle birlikte Andhund kalesine sığındı. Semerkant hükümdarı Sultan Osman'ın, Gurlular ile Karahitaylar arasında

⁴² V. A. Smith, *Oxford History of India From the Earliest Times to the End of 1911*, Oxford 1919, s. 220; N. Durak, "Hindistan'a Kuzeyden Yapılan Seferler", (Doktora Tezi), Malatya 1999, s. 67.

⁴³ W. Barthold, *Turkestan Down to the Mongol Invasion*, London 1928, s. 349-350. Harezmşah hükümdarı Alaeddin Muhammed, Muizzeddin Muhammed'in Harezm'e yürüdüğünü öğrenince onu Gazne'ye saldırmakla tehdit etti. Niyeti onunla Horasan topraklarında savaşmaktı. Muizzeddin Muhammed, Harezm'e ilerleme kararından geri adım atmıyınca iki ordu şehre önce varmak için adeta yarış içine girdi. Alaeddin Muhammed Harezm'e daha önce varmayı başarınca halkı Gurlulara karşı örgütledi. Harezm'in kanaat önderlerinden İmam Şihabuddin'in; "Malı uğruna öldürülen şehittir, kanı uğruna öldürülen şehittir" mealindeki hadisi okuyarak halka fetva vermesi, halkın direncini artırdı. Gurlu ordusu sayıca iki kat üstün olduğundan kaynaklarda karınca ve çekirge sürüsü gibi kalabalık olarak tasvir edilmiştir. Ayrıntılı bilgi için Bkz. Öntürk, "Gurlular Devletinin Siyasi Tarihi", s. 170.

arabuluculuk yapması ile Muizzeddin ve beraberindekiler güçlükle Gazne'ye dönebildiler.⁴⁴

3.1. Muizzeddin Muhammed'in Gakhar Seferi

Gakharlar, Tarain savaşı sonucunda Gurlu üstünlüğünü kabul etmiş görünseler de isyan etmek için uygun koşul arayışındaydılar. Muizzeddin Muhammed'in Andhund yenilgisi ise Hindistan'da da duyulmuş ve hatta Sultan'ın öldürüldüğü şayiası yayılmıştı. Bu dedikoduları yayan Sultan'ın gulamlarından olan Aybeg Balter adındaki kişi, Multan Valisi Emir Davud'u öldürdü ve Sultan Muizzeddin'in emriyle geldiğini söyleyerek şehrin idaresini eline geçirdi.⁴⁵ Bu durum üzerine bağımsızlık ümidiyle ayaklanan Gakharlar, Jhelum ve Sudra nehirleri arasındaki bölgeyi yerle bir ettiler. Multan Vali yardımcısını da öldüren Gakharlar, Lahor ve Gazne arasındaki iletişimi keserek Gazne'ye gitmekte olan mallara da el koydular. Bir süre sonra Lahor'u da ele geçiren Gakharlar, Müslüman ahaliyi katlettiler ve türlü zulümlerde bulundular.⁴⁶ Sultan Muizzeddin'in Hindistan genel valisi ilan ettiği Aybeg, Gakharların üzerine birkaç defa yürümüş ve her seferinde de onları mağlup etmeyi başarmıştı. Bu nedenle Sultan Muizzeddin, isyanı bastırması için Aybeg'i görevlendirdi. Sultan, Aybeg'e hayatta olduğunu Gakhar kabilesi mensuplarına bildirmesini ve barışçıl yoldan saldırıları durdurmaları yönünde telkinde bulunmasını talep etti. Aybeg'in barış girişimleri Gakharlarda, Sultan Muizzeddin'in öldürüldüğü şayialarının doğru olduğu şeklinde yorumlandı ve saldırganlıkları daha da arttı. Gakharların isyanı büyüdükçe diğer kabileleri de etkiledi ve onların da isyana meyletmelerine neden oldu.⁴⁷

Pencap'ta yaşanan gelişmeler nedeniyle Gakharların üzerine bizzat yürüme kararı alan Muizzeddin Muhammed, Harezmsahlar ile barış anlaşması yaparak Horasan hâkimiyeti iddiasından vazgeçti. Anlaşmaya göre Belh ve Herat Gurlularda, Merv ve Nişabur Harezmsahlarda kalacaktı. Muizzeddin Muhammed, Harezm hükümdarı Alaeddin Muhammed'e istenildiği takdirde yardım edeceği vaadinde de bulundu.⁴⁸ Türkistan sınırını güvence altına alan Sultan, önce Gazne'ye hareket etti. Buranın hâkimi Taceddin Yıldız'la beraber Hindistan'daki birliklerden de Sultan'ın ordusuna katılımlar oldu. Buradan da Multan'a yürüyen Sultan, Aybeg Balter'i yenilgiye uğrattı ve şehri hâkimiyeti

⁴⁴ Barthold, s. 351. Semerkant hükümdarı Sultan Osman, Harezmsahların müttefiki olmasına rağmen Müslüman bir hükümdar olan Muizzeddin'in kâfirlerce esir edilmesi veya öldürülmesine razı gelmediği için arabulucu oldu ve Karahitayların birkaç fil ve atlardan oluşan ganimet karşılığında geri çekilmesini sağladı. Bkz. Sirhindi, *The Tarikh-i Mubarakshahi*, s. 12.

⁴⁵ Ahmed, s. 83; Nizami, s. 178; Öntürk, "Gurlular Devletinin Siyasi Tarihi", s. 173

⁴⁶ Briggs, s. 103.

⁴⁷ Cüzcani-Raverty, *Tabakat-ı Nasri*, s. 483; Haig, s. 47.

⁴⁸ Cüzcani-Raverty, *Tabakat-ı Nasri*, s. 481; Öntürk, "Gurlular Devletinin Siyasi Tarihi", s. 172-173.

altına aldı.⁴⁹ Multan'ın kontrol altına alınmasından sonra Lahor'a yürüyen Sultan Muizzeddin batıdan, Aybeg ise doğudan Gakharlara karşı taarruza geçti. Sultan Muizzeddin'in ani saldırısı düşmanı yıpratırsa da Gakharlar oldukça kalabalıktı ve yaşanan çarpışmada neredeyse üstünlüğü ele geçireceklerdi. Beklenmedik bir anda Sultan Muizzeddin'in ordusuna yetişen Aybeg ve adamlarının taarruzu, Gakharları iki ateş arasında bıraktı. Aybeg'in taze güçleri karşısında dehşete düşen ve karşı koyamayan Gakharlar, ormanlık alana kaçtılar. Ormanın ateşe verilme suretiyle kaçan Gakharların da öldürüldüğü rivayet edilmektedir. Kaynaklarda 100.000'in üzerinde kabile mensubunun öldürüldüğü ifade edilmektedir. Böylece 1205 yılının kış aylarında başlayan Sultan Muizzeddin'in cezalandırma seferi, Gakharların büyük hezimetini sonuçlandı.⁵⁰

3.2. Muizzeddin Muhammed'in Suikast Sonucu Öldürülmesi

Gakhar isyanının bastırılmasından sonra kışı Lahor'da geçiren Muizzeddin Muhammed, buradan da Gazne'ye doğru yola çıktı. Sultan'ın bundan sonraki hedefi, Andhund'da mağlup olduğu Karahitaylar üzerine sefere çıkmak ve onları cezalandırmaktı. Bunun için hazırlıklara girişmek niyetindeydi.⁵¹ Bamyana sınırları içerisinde, Jhelum nehri kıyısında dinlenmek üzere kamp kurulduğu sırada 20 kişi kadar Gakhar fedaisi de nehrin karşı kıyısından Sultan Muizzeddin'i gözetlemekteydi. Farkedilmeden nehri yüzerek geçen suikastçiler gizlice kamp alanına sızdılar. Sultan Muizzeddin'in nehir kıyısındaki çadırının kapısı temiz hava girmesi için açık bırakılmıştı. Böylece Sultan'ın çadırının yerini kolayca tespit edebildiler. Gece vakti içlerinden biri çadır muhafızlarından birini yaraladı. Çıkan kargaşada bütün muhafızların olay mahallinde toplanmasını fırsat bilen diğer birkaçı, bir rivayete göre uyumakta olan, diğer bir rivayete göre de namaz kılmakta olan Sultan Muizzeddin'in çadırına girmeye muvaffak oldu. Ve Sultan Muizzeddin'i 22 bıçak darbesi ile öldürdüler. Suikastın faileri hemen olay yerinde yakalandı ve Sultan'ın adamları tarafından öldürüldü. Bazı kaynaklarda suikastı tek bir kişinin gerçekleştirdiği rivayet edilmektedir.⁵²

Kaynakların birçoğu, Sultan Muizzeddin'in öldürülmesinin sorumlusunun Gakharlar olduğunu kabul etmektedir. Nitekim Sultan, kısa bir zaman önce isyan eden Gakharların cezalandırılıp kılıçtan geçirilmesi

⁴⁹ Briggs, s. 103; Öntürk, "Gurlular Devletinin Siyasi Tarihi", s. 173.

⁵⁰ Cüzcani-Raverty, *Tabakat-ı Nasiri*, s. 483; Ahmed, s. 83. Gakharların Sarka ve Bakan adında iki lideri mevcuttu. Bunlardan Sarka bu savaşta öldürüldü, Bakan ise teslim oldu. Bakan'ın Müslüman olmasıyla da bütün kabile ihtida etti. Ayrıntılı bilgi için bkz. Cüzcani-Raverty, *Tabakat-ı Nasiri*, s. 484; Haig, s. 48; Bazmee Ansari, s. 552.

⁵¹ Barthold, s. 352; Durak, s. 69.

⁵² Cüzcani-Raverty, *Tabakat-ı Nasiri*, s. 486; Wikeley, s. 16; Öntürk, "Gurlular Devletinin Siyasi Tarihi", s. 174.

hadisesinin failiydi. Bunun dışında bazı kaynaklarda Sultan Muizzeddin'in, Gakharların yardımıyla Karmatiler tarafından öldürüldüğü iddia edilmiştir. Pencap civarlarında yaşayan ve Gakharlardan farklı bir kabile olan Kökherlerin, suikastın faili olduklarına dair rivayetler de mevcuttur.⁵³

Sonuç

Gakhar kabilesinin Müslüman Türklerle ilk karşılaşması Gazneliler döneminde yaşanmıştı. Bu ilk karşılaşma, her iki taraf içine düşmanlık tohumları serpse de bir süre sonra Hüsrev Melik zamanında Gazneli devleti ile Gakhar kabilesi ortak çıkarları nedeniyle müttefik haline geldiler. Gur devleti, Sultan Gıyaseddin döneminde Muizzeddin Muhammed'in önderliğinde önce Gazne'yi ardından da Sialkot'u fethetti. Elinde sadece Lahor kalmış olan Gazneli hükümdarı Hüsrev Melik'in Gakhar kabilesi ile birlikte Sialkot'u muhasara etmesi üzerine Gurlularla Gakharlar ilk kez karşı karşıya gelmiş oldular. Sialkot'un düşmemesi ve daha sonra da Lahor'un fethedilmesi, Gaznelilerin tarih sahnesinden silinmesine ve Gurluların Pencap hâkimiyetini pekiştirmesine yol açtı. Pencap dağlarında bağımsız yaşamaya alışmış olan Gakhar kabilesi, gittikçe artan Gurlu gücüne karşı önceleri boyun eğmiş görünseler de bu durum fazla uzun sürmemiştir. Nitekim Muizzeddin Muhammed'in Harezmsahlar üzerine çıktığı seferde geri çekilirken mağlup olması ve ardından Karahitayların Gurlu ordusunu yok etmesi hadisesi Hindistan'da duyulmuş ve hatta Muizzeddin Muhammed'in öldürüldüğü şayiaları yayılmıştı. Bu durum üzerine ayaklanan Gakharlar, Jhelum ve Sudra nehri arasındaki bölgede Müslüman katliamına giriştiler. Lahor ve Multan'ı ele geçiren Gakharları, Sultan'ın en güvendiği gulamı olan Aybeg de durduramayınca isyancıların üzerine bizzat yürüyen Muizzeddin Muhammed, Aybeg'in de üstün mücadelesi ile Gakharları mağlup etti ve katliamı tersine çevirdi. Sultan Muizzeddin Muhammed'in Gakharlar üzerine giriştiği sefer sonunda kabile reisi ve kabile mensuplarının birçoğu müslüman olmayı kabul ettiler. Buna rağmen içlerinden Muizzeddin Muhammed'e kin besleyen bir grup fedai, ona suikast düzenlemekten çekinmedi ve onu öldürmek suretiyle amacına ulaştı. Bu sefer sonunda galip olduğu halde Sultan Muizzeddin Muhammed'in öldürülmesi, ihtişamlı Gurlu devletinin de dağılmasına yol açtı. Bundan sonraki süreçte Sultan'ın yerini alan Kutbeddin Aybeg ve Taceddin Yıldız gibi Müslüman Türk hükümdarları eliyle devam eden fetih hareketleri neticesinde Hindistan hâkimiyeti uzun bir süre Türklerin elinde kaldı. Muizzeddin Muhammed döneminde Müslümanlığı benimseyen Gakhar kabilesi ise sonraki dönemlerde Kuzey Hindistan topraklarında etkin bir güç olmaya devam ettiler. Gakharlar, bugün de Pencap bölgesinde varlıklarını

⁵³ Cüzcani-Raverty, *Tabakat-ı Nasiri*, s. 486; Bazmee Ansari, s. 552.

sürdürmekte ve ekserisi Şii olmak üzere Müslüman kimliklerini muhafaza etmeye devam etmektedirler.

Araştırmacıların Katkı Oranı

Araştırmaya 1. yazarın % 50, 2. yazarın %50 katkısı vardır.

Çıkar Çatışması

Çalışmada çıkar çatışması oluşturabilecek herhangi bir durum bulunmamaktadır

Kaynakça

Ahmed, M. A., *Political History and Institutions of The Early Turkish Empire of Delhi*, Lahore 1949.

Ayan, E., "Gurluların Menşei Meselesi", *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, C. 4, S. 16, 2011, s. 38-45.

Barthold, W., *Turkestan Down to the Mongol Invasion*, London 1928.

Bayur, Y. H., *Hindistan Tarihi I*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1987.

Bazmee Ansari A. S., "Gekher", *İ.A.*, C. 13, İstanbul 1996, s. 551-552.

Beveridge, H., *A Comprehensive History Of India I*, Delhi 1862.

Briggs, J., *History of the Rise of the Mohemadan Power in India I* (Translated from the Original Persian of Mahomed Kasım Ferishta), London 1829.

Chandra, S., *History Of Medieval India (800-1700)*, Orient Blackswan Private Limited, Hyderabad 2007.

Cöhce, S., "Hindistan'da Kurulan Türk Devletleri", *Türkler*, C. 8, Ankara 2002, s. 815-820.

Cüzcani-Raverty, *Tabakât-ı Nâsirî, A General History of Mohammadan Dynasties of Asia I*, (nşr., H. G. Raverty), Calcutta 1864.

Durak, N., "Hindistan'a Kuzeyden Yapılan Seferler", (Doktora Tezi), Malatya 1999.

Elliot, H. M.-Dowson, J., *The History of India As Told By Its Own Historians: The Muhammadan Period II*, London 1869.

Eryılmaz, İ., "Hindistan'da Racputlar", (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Tokat 2011.

Haig, W., *The Cambridge History Of India III: Turks and Afghans*, Uni. Press, London 1928.

Jackson, P., *The Delhi Sultanate A Political And Military History*, Cambridge University Press 1999.

Khan, I. A., *Historical Dictionary of Medieval India*, Plymouth 2008.

Lane-Poole, S., *Medieval India Under Mohemmedan Rule*, New York 1903.

Latif, S. M., *History Of Punjab From The Remotest Antiquity To Present Time*, Calcutta 1891.

Mehta, J. L., *Advanced Study In The History Of Medieval India*, Chandigarh 1979.

Merçil, E., *Müslüman Türk Devletleri Tarihi*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 2006.

Nizami, K. A., "Foundation of The Delhi Sultanat", *A Comprehensive History of India V*, (nşr., M. Habib-K. A. Nizami), New Delhi 1970, s. 132-186.

Öntürk, V., "Gurlular Devletinin Siyasi Tarihi", (Doktora Tezi), Van 2020.

Öntürk, V., "Gurlular Tarihinin Kaynakları", *Hindistan'da Kurulan Türk-İslam Devletlerinin Tarihi Kaynakları*, (nşr., C. Oruç), İstanbul 2022, s. 85-114.

Pandey, A. B., *Early Medieval India*, Allahabad, 1960.

Prasad, I., *A Short History Of Muslim Rule In India*, The Indian Press, Allahabad 1931.

Prasad, I., *History Of Medieval India*, The Indian Press, Allahabad 1933.

Sıddıqui, I. H., "Alaeddin Cihansuz", *İ.A.*, C. 7, İstanbul 1993, s. 544-545.

Sıddıqui, I. H., "Gurlular", *İ.A.*, C. 14, İstanbul 1996, s. 207-211.

Sirhindi, Yahya b. Ahmet b. Abdullah, *The Tarikh-i Mubarakshahi*, (nşr., K. K. Basu), Oriental Instute, Baroda 1932.

Smith, V. A., *The Oxford History Of India*, Oxford At The Clarendon Press 1919.

Tanrıverdi, M., "Delhi Türk Sultanlığı Dönemi'nde Multan", (Basılmamış Doktora Tezi), Tokat 2019.

Wikeley, J. M., *Punjabi Musalmans*, Calcutta 1915.